

Jaký habitat preferuje tetřívka obecná a bělokur horský?

Na základě výzkumu v rakouských centrálních Alpách bylo odhadnuto, které ze studovaných faktorů mají největší vliv na výskyt tetřívka obecného a bělokura horského. Ačkoliv podobných studií už bylo provedeno více, liší se závěry jak mezi Skandinávií a Alpami, tak v rámci Alp. Poukazují tak na nutnost vlastních studií v dalších lokalitách, pokud pro tato území chceme naplánovat co nejhodnější management a zvýšit úspěšnost regionálních záchranných programů. V tomto případě jsou hlavními faktory u tetřívka pokryvnost drobnými keři, jejich výška, mozaikovitost a výskyt mravenišť. U bělokura to byla opět pokryvnost drobnými keři a jejich výška, navíc i výskyt ploch s kamenitým substrátem. Je tedy vidět, že výsledné preferované charakteristiky prostředí obou druhů jsou průnikem mezi nutností mít dostatečné možnosti úkrytů, dostatek potravy a dostatečný přehled o svém okolí. Tyto závěry potvrzují závěry předchozích studií a ukazují komplexitu, s jakou je potřeba přistupovat k managementu prostředí.

Využitelné výstupy:

Zachování vysoce kvalitních habitatů v polopřírodní a antropogenní krajině je jedním z hlavních témat ochranné biologie. Patří mezi ně i alpské pásmo rozvolněných lesů rostoucích mezi subalpským jehličnatým lesem, formacemi drobných keřů (vřes, borůvčí) a alpskými loukami, které tvoří důležitý ekoton s vysokou biodiverzitou rostlinných i živočišných druhů. Bohužel se také jedná o oblasti vhodné pro rozvoj zimních sportů a s nimi spojených aktivit, které snižují produktivitu rostlin, druhovou bohatost, pokryvnost dřevinami a vedou i ke snížení početnosti členovců, kteří jsou důležitou potravní složkou dalších druhů. Navíc jakékoli rušení lidmi dále snižuje fitness jedinců. Za indikátorový druh pro tuto oblast můžeme považovat tetřívka obecného, pokud ne rovnou za druh deštníkový, podobně jako je tetřev hlušec deštníkovým druhem pro subalpské lesy. A právě stavy tetřívky klesají po celé střední Evropě. Podepisuje se na tom řada faktorů od ztráty habitatů, jejich fragmentace, přes změny klimatu až po rušení lidmi.

Z tohoto důvodu bylo mezi lety 2003 a 2006 sledováno za pomoci vysílaček 30 jedinců tetřívka obecného (15 samců spolu s 11 neúspěšně a 4 úspěšně hnízdícími samicemi). Průzkum probíhal v jihozápadním Švýcarsku (kanton Valais) a v severní Itálii u švýcarských hranic (provincie Piemonte, Verbania) v nadmořské výšce mezi 1400 a 2300 metry. Dominantními stromy jsou zde modřín opadavý a borovice limba, na západě pak je hojnější smrk ztepilý. Typický podrost tvoří různé drobné křoviny (pěnišník rezavý, brusnice borůvka, vlochyně bahenní, jalovec obecný, vřes obecný, medvědice lékařská a šicha černá) a traviny (např. smilka tuhá a třtina chloupkatá). Klima je zde subkontinentální až kontinentální s teplými, suchými léty a studenými, relativně vlhkými zimami. Aby zjistili, jaké habitáty tetřívci preferují, sledovali autoři studie následující charakteristiky prostředí: strukturu vegetace (horizontální i vertikální heterogenitu), pokryvnost rostlinami (jak jednotlivými druhy, tak společenstvy), topografii terénu (svahovitost, orientaci a konvexitu), vzdálenost od lidské infrastruktury a rušení lidmi, plus dostupnost potravy (mravenců a sarančí, přičemž výskyt mravenišť sloužil pro odhad početnosti mravenců, početnost sarančí a kobylek byla odhadována jen na základě pokryvnosti loukami). Za vedlejší produkt výzkumu lze považovat zjištění průměrných velikostí domácích okrsků pro samce (18 ha) a úspěšně (13,5 ha) i neúspěšně (18,1 ha) hnízdící samice. Ze všech sledovaných charakteristik odpovídala nejlépe výskytu tetřívka struktura vegetace. Výskyt samic navíc ovlivňovala skladba vegetace a přítomnost lidské infrastruktury a turismu. Na výskyt samců měla zase vliv topografie terénu (vybírali si spíše strmější místa). Vliv výskytu mravenišť se v této studii neukázal a bude nejspíše souviset s tím, že mláďata dávají před mravenci přednost sarančím. Tetřívci se vyskytovali nejvíce tam, kde byla (vertikální i horizontální) heterogenita porostu největší. Úspěšně hnízdící samice byly navíc v místech s nízkým travním porostem (do 10 cm). Výskyt ptáků dále negativně ovlivňovala přítomnost kamenitých ploch.

Úspěšně hnízdící samice se vyskytovaly na územích, kde bylo malé procento alpských luk (10-50 %) smíšených se stromy (20-60 %), dospělými stromy (10-50 %) a s pokryvností keřů nad 50 %. Neúspěšně hnízdící samice měly širší niku, kde byla výrazná zejména složka luk (i nad 50 %). Širší nika neúspěšných samic není nijak překvapující s ohledem na to, že nejsou omežovány nároky svých kuřat. Výskyt obou skupin byl pak negativně ovlivněn přítomností infrastruktury. Nejsme ale schopni rozlišit, zda mají vliv samotné cesty, anebo provoz na nich.

Pro úspěšný management území s výskytem tetřívka je tedy nejdůležitější zachovávat věkově

různorodou mozaikovitou strukturu jeho stanovišť. Zároveň je ale důležité hledět na rozdílné nároky obou pohlaví, jak vyplývá i z této studie. Již dříve bylo prokázáno, že krypticky zbarvené samice jsou aktivní hlavně přes den (i proto, aby svá kuřata dovedly k dostatku potravy), zatímco aktivita tmavých samců je omezena spíše na dobu soumraku a úsvitu.

Zde uvedený návod by měl být aplikovatelný všude tam, kde je složení habitatu a potravní nabídky obdobné. Mělo by se tedy bránit hlavně umělé homogenizaci prostředí. Tam, kde zalesnění překročilo určitou mez, by měly být započaty dřevařské práce, které by upravily výchozí podmínky na vhodné pro následující pastvu dobytka. K úspěšnému rozmnožování tetřívka je též nutné omezit v kritické době turistickou aktivitu. Aplikace tohoto postupu by pak měla zajistit zlepšení biodiverzity celého pásma rozvolněných alpských lesů.

Grafické přílohy: [_sweiger_et_al_2012_-_fig1.jpg](#) [1]

 [_sweiger_et_al_2012_-_fig2.jpg](#) [2]

 [_sweiger_et_al_2012_-_fig3.jpg](#) [3]

 [_sweiger_et_al_2012_-_fig4.jpg](#) [4]

Zdroj: Schweiger A.-K., Nopp-Mayr U., Zohmann M. 2012. Small-scale habitat use of a black grouse (*Tetrao tetrix* L.) and the rock ptarmigan (*Lagopus muta helvetica* Thienemann) in the Austrian Alps. *European Journal of Wildlife Research* 58: 35-45.

Zadal: František Špoutil

URL zdroje: <http://www.forumochranyprirody.cz/jaky-habitat-preferuje-tetrivek-obecny-belokur-horsky>

Odkazy:

[1] http://www.forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_sweiger_et_al_2012_-_fig1.jpg

[2] http://www.forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_sweiger_et_al_2012_-_fig2.jpg

[3] http://www.forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_sweiger_et_al_2012_-_fig3.jpg

[4] http://www.forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_sweiger_et_al_2012_-_fig4.jpg